

1. סוכה נ"ג.

אמר ליה רב חסדא להווא מדרבנן דהוי קמסדר אגדתא קמיה א"ל שמיע לך הני חמש עשרה מעלות כנגד מי אמרם דוד א"ל הכי אמר רבי יוחנן בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא אמר דוד חמש עשרה מעלות והורידן אי הכי חמש עשרה מעלות יורדות מיבעי ליה אמר ליה הואיל ואדכרתן (מלתא) הכי אתמר בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח ליכא דקאמר ליה מידי אמר דוד כל דידע למימר ואינו אומר יחנק בגרונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לעשות שלום לכל העולם כולו על אחת כמה וכמה אמר ליה שרי כתב שם אחספא ושדי לתהומא ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי כי חזי דנחית טובא אמר כמה דמידי לטי מירטב עלמא אמר חמש עשרה מעלות ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי ואוקמיה באלפי גרמידי

2. ירושלמי, סנהדרין נ"ב, ב'

בשעה שבא דוד לחפור תומליוסים של בית המקדש חפר חמש עשר מאוין דאמין ולא אשכח תהומא, ובסופא אשכח חד עציץ ובעא מירמיתיה, א"ל לית את יכיל, א"ל למה, א"ל דנא הכא כביש על תהומא, א"ל ומן אימת את הכא, א"ל מן שעתא דאשמע רחמנא קליה בסיני אנכי ה' אלקיך רעדת ארעא ושקיעת ואנא יהיה הכא כביש על תהומא, אף על גב כן לא שמע ליה, כיון דרימיה סליק תהומא ובעא מטפא עלמא, והוה אחיתופל קאים תמן אמר כדן דוד מתחנק ואנא מליך, אמר דוד מאן דחכם דידע מקימתיה ולא מקים ליה ייא סופיה מתחנק, אמר מה דאמר ואוקמיה, התחיל דוד אומר שירה שיר המעלות שיר למאה עולות, על כל מאה אמה היה אומר שירה...

3. מדרש שמואל, פרשה כ"ו.

רבי חוניא בשם רבי שמעון בן לקיש אלף וחמש מאות אמות חפר דוד לעמוד על משתיתה של ארץ. דתניא: "שלוש בתולות הן: בתולת אדם בתולת שקמה בתולת הארץ. בתולת אדם - כל שלא נבעלה מימיה, בתולת שקמה - כל שלא נקצצה מימיה, בתולת הארץ - כל שלא נעבדה מימיה. רבן שמעון בן גמליאל אמר כל שאין בה חרש. וכיון שחפר דוד אלף וחמש מאות אמה מצא בה חרש אמר כל יגיעה זו שיגיעתי ואח"כ מצאתי חרש? באותה שעה נתן הקדוש ברוך הוא פתחון פה לחרש ואמר: אין זה מקומי, אלא בשעה שנבקעה הארץ ירדתי כאן אם אין את מאמיני הרי תהום נתון תחת נטלו דוד ועלה תהום והציפו..."

4. יערות דבש, חלק א, דרוש ד עמ' צא

ששמים וארץ בגדו בה' ובנים זרים הם, ביקש להעבירן, רק ישראל בקיום התורה מתקנים הכל, מחזירן לטוב בתקוני ארץ ומצות הנהוגים בארץ. ובימי דוד כאשר כרה שיתין, ביקש תהום שהוא שר של ארץ לעשות ולשטוף מקום ביהמ"ק. וזהו הכוונה בגמרא ביקש לשטוף עלמא, שזהו תכלית העולם כולו, כי כוונתו לרוע. אבל דוד הניח שם שם וירד ונזדעזע, ובזו הפכו לטוב.

5. רבי אליהו דסלר, מכתב מאלהו, חלק א עמ' 271-272

פירוש, שמשעה שניתנה תורה, שם הקב"ה מחיצה והבדלה גמורה להתגשמות ולחכמתה, ואף שלשם עבודה עשה דוד, וגם כי הנסכים - המים של קדושה - בירידתן בשיתין לתהום יש בזה תיקון להתגשמות של תהום, ולכך רצה דוד להעמיקן עד כמה שאפשר, מ"מ "בעי למישטפי עלמא וכו' כתב שם אחספא ושדי אתהומא, נחת וקם אדוכתיה. "לא היה עצה אחרת אלא להכניס שמא קדישא - רוחניות רבה - להעמידו, וגם השם שהכניס נמחק, כי אפילו השגות גדולות ורמות המעמידות ההתגשמות של התהום מתשטשות על ידו. מכאן, עד כמה גדלה סכנת היורד להתגשמות וחכמתה.

6. משנה סוכה, פרק ה' משנה ד'

הגיעו לשער היוצא ממזרח הפכו פניהן ממזרח למערב ואמרו אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל ההיכל ופניהם קדמה ומשתחוים קדמה לשמש ואנו ליה עינינו ר' יהודה אומר היו שונין ואומרין אנו ליה וליה עינינו.

7. זבחים כד:

כי קדיש דוד רצפה עליונה קדיש או דילמא עד לארעית דתהומא קדיש? ותיבעי ליה כל העזרה כולה? לעולם פשיטא ליה דעד דארעית דתהומא קדיש...

8. יומא פו:

אמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר (הושע יד) 'שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך' הא עון מזיד הוא, וקא קרי ליה מכשול? איני? והאמר ריש לקיש: 'גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות', שנאמר (יחזקאל לג) 'ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה!'
לא קשיא; כאן מאהבה כאן מיראה.

9. סנהדרין סד:

ת"ש (נחמיה ט) ויזעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם: מאי אמור? אמר רב יהודה ואיתימא ר' יונתן: בייא בייא היינו דאחרביה לביתא וקליא להיכלא וקטלינהו לצדיקי ואגלינהו לישראל מארעיהו ועדיין הוא מרקד בינן כלום יהבתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן... יתבו תלתא יומא בתעניתא, בעו רחמי, נפל להו פיתקא מרקיעא דהוה כתיב בה אמת. אמר רבי חנינא: שמע מינה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. נפק כגוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. אמר להו נביא לישראל: היינו יצרא דע"ז. בהדי דקתפסי ליה אישתמיט ביניתא מיניה ואזל קליה בארבע מאה פרסי. אמרו היכי

ניעבד ? דילמא משמיא מרחמי עליה . א"ל נביא : שדוהו בדודא דאברא וכסיוה באברא דשייף קליה, דכתיב : ויאמר זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלך את האבן העופרת אל פיה.

10. אורות התשובה ט', ט'

כל חטא נובע מפגם ביכולת בנפש האדם. נחלשה הנפש, ואינה יכולה לעמוד נגד נטית הרע שבה. חסרון-יכולת זה בצאתו אל הפועל מחליש הוא את כח הרצון של הטוב, וחלישות הרצון מחוללת חלישות הידיעה והכרת הטוב מתטשטשת. התשובה באה אחר בינה. כשמגבירים את הכרת הטוב, הבאה בשלימותה גם עם הכרת הרע. הרע מבחין את הטוב, כשעומק הרע נעשה ידוע ברעתו, מבהיק יותר עומק הטוב בטובו. וכל מה שידיעת הטוב מתבררת, והפגם שגרם החטא להחשיך את הידיעה, הולך לו ע"י השבת הרצון ונטית הנפש אל הטוב, מתעוררת ע"י ההכרה ג"כ הנטיה לכסס את רצון הטוב ולהציל גם אותו מפגמו של החטא, והנפש אשר נחלשה מקבלת את טובה כזה להעמיד את נפילתה ולתקן את יכלתה שתהיה במלואה בתור יכולת לטוב, וע"י זה נעשית הבחירה חפשית באמת, ושקול הטוב נשקל הוא באין מפריע, וממילא כח-המושך הרוחני, שיש בכל נפש להמשך אל הטוב, פועל הוא להגביר את הכרעת הטוב ולהעמיד את סדרי החיים של היחיד והצבור כולם על המרכז של הטוב הגמור, שמלתו האחרונה היא אור ד'.

11. אורות התשובה, ט, י'

התשובה וכל ההליכות המעשיות שלה, עם הרוח הכללית השולטת בעיקרה בימים המיוחדים לתשובה, עם גודל התועלת שלה לזכך את הנפשות. לעדן את הרוח ולטהר את המעשים מכיעורם, היא מוכרחת להיות סופנת עמה איזו חולשה, שלא נמלט ממנה אפילו הגבור שבגבורים. כשמקמצים את עז הרצון, כשכופפים את עז החיים, ע"י הסלידה הפנימית, והנטייה לשוב מכל חטא, מתקמץ ג"כ הרצון של הטוב, עז החיים הטהורים מתחלש גם הוא. נמצא האדם סובל מטהרתו המוסרית חולשה כזאת, שסובל חולה שהתרפא ע"י הזרמה אלקטרית, שאמנם גרשה את הארס שבמחלתו, אבל החלישה את הכוח החי והבריא שבו. שבים, ע"כ ימים של שמחת קדש, של חדות נפש, לקומם את הרצון הטוב ועז החיים הטהור. אז תהיה התשובה שלמה.

12. הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, על התשובה

אבל יש גם דרך אחרת, זו הדרך של העלאת הרע ולאן דווקא ביעורו. בתשובה כזאת אין צורך בהפסק, בכליון של העבר, ומחיקת הזכרונות. בדרך זו ניתן להזדהות עם העבר ויחד עם זאת להיות בעל תשובה...תשובה כזאת דורשת מן האדם לא לחזור לנקודת המוצא, למקום שעמד בתחילה, אלא ממלאה אותו שאיפה עזה להתקרב קרוב קרוב לבורא עולם ולהגיע למדרגה כזאת שעליה כלל לא היה מעיז לחלוטם לפני החטא. הוא מתמלא עתה כוח ועוז שלא היו בו כלל אז...תוקפו של החטא והרגשת האשמה והבושה שבאה לו בעטיו, נהפכים בקרבו של השב לכוח איתנים המושך את החוטא לזנק ולהתפרץ לעבר בורא עולם. שנות החטא נהפכות לכוח דחף עצום הדוחף את החוטא אל בורא עולם.

13. קרל גוסטב יונג, פסיכולוגיה ודת, מבוא, עמ' 9

דת שאינה יכולה להכיל בתוך מושג האל שלה את הרוע, שחווה כל אדם במפגשו עם המציאות, אינה מסוגלת להעמיד לרשות המאמין כלי שבאמצעותו יתמודד עם מציאות נפשית שמורכבת גם מחרדות, דחפים ושאר צרכים נפשיים.

14. נצח ישראל ל"ה

דע שנקרא מלכות בית דוד 'סוכה'. כי כל מלכות נקרא 'בית'... לפי שהדבר שהוא מציאות חזק בעולם נקרא בית, שהוא בנין קבוע. וכן המלכות נקרא בית, מפני החוזק והקביעות שיש למלכות... הבית כאשר נופל, נתבטל ענינו הראשון שהיה לו. ואם חוזר לבנות, הוא בית חדש. ולא נקרא שהקים בית הנופל, שכבר נתבטל, רק כאילו בנה בית חדש מתחלה. אבל הסוכה, שאינו בית שהוא בנין גמור וקבוע, ובקלות הוא חוזר ומעמידו, לכך אם נפל שייך בו הקמה, והוא חוזר לענין הראשון בקלות. וכן מלכות בית דוד, שהוא עומד להקמה אחר נפילת המלכות, נקרא המלכות 'סוכת דוד הנופלת'. ואף בשעת נפילתה יש עליה שם 'סוכה', כיון שהסוכה עומדת להקים אותה, וקרוב מאוד הוא להקימו בקלות.